

Stereotip fizičke privlačnosti 'lijepo je dobro' u okviru petofaktorske teorije ličnosti

Katarina Ćurković

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Središnja služba, Zagreb

Renata Franc

Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar, Zagreb

Sažetak

Cilj je rada bio provjeriti postojanje stereotipa fizičke privlačnosti te ispitati sadržaj tog stereotipa u okviru petofaktorske teorije ličnosti. Točnije, u radu se provjerava postoje li razlike u procjeni podražajnih osoba (osoba koje se procjenjuju) različitog spola i različitog stupnja privlačnosti (jako privlačna lica, prosječno privlačna lica i neprivlačna lica) na pet osnovnih dimenzija ličnosti: ekstraverziji, ugodnosti, emocionalnoj stabilnosti, savjesnosti i otvorenosti. U istraživanju je sudjelovalo 106 studentica čiji je zadatak bio procijeniti osobine ličnosti nepoznatih osoba s fotografija.

U istraživanju je utvrđen značajan efekt stupnja privlačnosti i spola podražajnih osoba na procjenu većine obuhvaćenih dimenzija ličnosti, kao i interakcijski efekt spola i privlačnosti. Za razliku od dosadašnjih nalaza prema kojima se privlačnim osobama pridaju relativno pozitivnije osobine, u ovom je istraživanju utvrđeno da se osobe prosječne privlačnosti procjenjuju relativno najugodnijima, emocionalno najstabilnijima i najekstravertiranijima, neovisno o njihovoj spolu. Neprivlačne se podražajne osobe procjenjuju najintrovertiranijima i najmanje emocionalno stabilnima te najmanje otvorenima. Interakcijski su efekti privlačnosti i spola podražajne osobe utvrđeni kod procjena ekstraverzije, emocionalne stabilnosti, savjesnosti i otvorenosti.

U radu se raspravlja o složenom međuodnosu ispitanih varijabli, evolucijskim čimbenicima, kao i o drugim mogućim uzrocima ovog stereotipa.

Ključne riječi: stereotip, fizička privlačnost, petofaktorska teorija ličnosti

✉ Katarina Ćurković, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Središnja služba, Radnička cesta 1, 10000 Zagreb. E-pošta: kata.curkovic@gmail.com

Rad se temelji na podacima prikupljenima u okviru izrade diplomske radnje Katarine Ćurković pod mentorstvom Renate Franc na studiju psihologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

UVOD

Proces stvaranja prvog dojma igra važnu ulogu u socijalnim interakcijama. Prvi dojam koji stvorimo o drugim ljudima u velikoj mjeri oblikuje način na koji ćemo se ponašati prema tim osobama, kao i naša očekivanja. Kako bismo si olakšali prosudbe i što brže snašli u složenim socijalnim uvjetima pri stvaranju dojmova o drugim ljudima, često pribjegavamo stereotipima i koristimo implicitne teorije ličnosti i druge kognitivne prečace. Pritom, dojam o novoj osobi stvaramo vrlo brzo. Tako nalazi istraživanja Willisa i Todorova (2006) pokazuju da je za stvaranje dojma i donošenje prosudbi o crtama ličnosti na temelju fotografija lica potrebna samo desetina sekunde. Produljivanjem vremena izloženosti podražajnoj osobi (osobi koja se procjenjuje) ne mijenja se dojam stvoren u prvoj desetini sekunde, a sigurnost se u vlastite prosudbe čak i povećava. Ujedno, za stvaranje čak i vrlo detaljnih dojmova o nekoj osobi koristimo minimalni broj informacija (kao što su npr. spol, dob i izgled pojedinca; Taylor, Peplau i Sears, 2000).

Patzer (1985) smatra kako je, uz spol, prva osobina koju zamjećujemo kod drugih ljudi fizički izgled, odnosno fizička privlačnost. Uzmemo li to u obzir, nije ni čudno da je industrija ljepote jedna od najprofitabilnijih industrija u današnjem svijetu. Mnogo se truda, vremena i drugih resursa troši na uljepšavanje, počevši od kupovanja kozmetičkih preparata pa sve do rekonstruktivne kirurgije, koja se ne koristi samo za uklanjanje nekih većih fizičkih anomalija, već sve više postaje pomodno sredstvo kojim ljudi nastoje izgledati lijepo i vratiti svoje samopouzdanje. No, pogrešno bi bilo zaključiti kako je ljepota bitna samo u današnjem društvu. Ljepota je tema koja već stoljećima inspirira umjetnost. O njoj su već davnih dana raspravljali i filozofi, primjerice Grci, koji su vjerovali kako je ljepota povezana i s drugim pozitivnim kvalitetama (Langlois i sur., 2000). Jesu li oni bili u pravu? Jesu li fizički privlačni ljudi uistinu u prednosti nad neprivlačnima?

Prva su znanstvena istraživanja stereotipa fizičke privlačnosti nastala u području socijalne psihologije, a istraživačice Dion, Berscheid i Walster (1972) prve su detaljnije ispitale sadržaj stereotipa koji su nazvale "*što je lijepo, to je i dobro*". Rezultati su tog istraživanja pokazali kako su sudionici fizički privlačnim pojedincima češće pripisivali socijalno poželjne karakteristike od fizički neprivlačnih pojedinaca: privlačnim su osobama češće pripisivali prestižnije poslove i sretnije brakove te su ih percipirali kao dobre roditelje, i općenito imali sliku o njima kao o osobama koje žive ispunjenije. Ovo je istraživanje potaklo mnoga daljnja istraživanja učinka privlačnosti, posebice privlačnosti lica, na atribucije, stvaranje dojmova i stereotype o strancima. Metaanalize Feingolda (1992) te Langloisa i sur. (2000) pokazale su kako se ljudi iz različitih kultura slažu oko toga tko je privlačan, odnosno neprivlačan. Upravo su ti dokazi o univerzalnosti ljepote omogućili znanstveno ispitivanje stereotipa fizičke privlačnosti.

Velik broj istraživanja, posebice novijih (Ramsey, Langlois, Hoss, Rubenstein i Griffin, 2004), pokazuje kako čak i dojenčad od nekoliko dana pa do 6 mjeseci starosti preferira fizički privlačne osobe. Djeca su u prosjeku dulje gledala lica osoba za koje su odrasli procijenili da su privlačna nego lica koja su procijenjena kao neprivlačna. Langlois, Roggman i Rieser-Danner (1990) također su pokazali kako dojenčad na privlačne odrasle osobe reagira s više pozitivnih emocija i češće se s njima igra nego s neprivlačnim osobama. Objašnjenje ovakve rane preferencije fizičke privlačnosti pojedini istraživači vide u terminima evolucijskih mehanizama koje naglašavaju primjerice evolucijska *teorija dobrih gena* i *teorija različitih roditeljskih ulaganja* (Langlois i sur., 2000). Istraživanje Langloisa, Rittera, Caseya i Sawina (1995) pokazuje da su čak i roditelji pod utjecajem fizičke privlačnosti svoje djece. Majke koje imaju privlačnu djecu pokazuju više osjećaja prema djetetu i više se igraju s njim nego majke koje imaju neprivlačnu djecu. Isto tako, majke s neprivlačnom djecom češće pažnju usmjeravaju na druge, a ne na djecu, te općenito imaju manje toplu interakciju s djetetom. Stereotip se fizičke privlačnosti javlja i u situacijama kada pažnja sudionika nije izravno usmjerena na fizički izgled osobe, a istraživanje je Van Leeuwena i Macrae (2004) pokazalo kako se stereotip javlja automatski te utječe na odgovore sudionika istraživanja.

Mnoga su istraživanja nedvojbeno pokazala kako se privlačna djeca i odrasli percipiraju pozitivnije na različitim dimenzijama od neprivlačnih pojedinaca (Langlois i sur., 2000; Riniolo, Johnson, Sherman i Misso, 2006). Feingold (1992) je meta-analizom kojom je obuhvatio velik broj eksperimentalnih studija stereotipa fizičke privlačnosti zaključio kako fizička privlačnost ima najveći utjecaj na procjene socijalne kompetencije podražajnih osoba. Pretpostavlja se kako su privlačni ljudi društveniji, ekstravertiraniji i popularniji od onih koji su manje privlačni. Također ih se smatra seksualnijima, sretnijima i asertivnijima. Neka su istraživanja (npr. Larose, Tracy i McKelvie, 1993) pokazala kako se često fizički privlačnim osobama pripisuje i veća inteligencija te bolje mentalno zdravlje nego fizički neprivlačnim osobama.

Razna su istraživanja pokazala kako je stereotip prisutan u različitim situacijama i domenama ljudske percepcije, prosudbe i ponašanja. Tako su primjerice Clifford i Walster (1973) pokazali kako su čak i učiteljice podložne stereotipu fizičke privlačnosti procjenjujući fizički privlačnu djecu inteligentnijom od neprivlačne djece. Mazzella i Feingold (1994) pokazali su kako fizički privlačni prijestupnici dobivaju blaže kazne od fizički neprivlačnih prijestupnika. Fizička se privlačnost također pokazala značajnim faktorom pri procjeni kandidata za neki posao (Shahani, Dipboye i Gehrlein, 1993). Watkins i Johnston (2000) tako smatraju da što je pojedinac privlačniji, to je veća vjerojatnost da će dobiti posao. Nicklin i Roch (2008) su ispitali utjecaj spola i privlačnosti osoba koje se procjenjuju na percepciju pisma preporuke, odnosno predviđanje uspješnosti osobe na poslu. Rezultati su istraživanja pokazali kako su privlačne žene u usporedbi s drugima percipirane kao osobe koje će najvjerojatnije biti uspješne na poslu.

Manji je broj istraživanja uputio i na „tamnu“ stranu stereotipa fizičke privlačnosti. Cash i Janda (1984) su pokazali kako se fizički privlačnim osobama često pripisuju osobine taštine i sebičnosti. Eagly, Ashmore, Makhijani i Longo (1991) su meta-analizom također potvrdili ovaj nalaz, pri čemu je utvrđena i ovisnost procjena o spolu osoba koje se procjenjuje; tako se privlačnim muškarcima pridaju osobine strogosti i ozbiljnosti, a privlačnim ženama osobine naivnosti.

Istraživanja su se stereotipa fizičke privlačnosti najčešće provodila u Zapadnim kulturama pa se s razlogom počelo postavljati pitanje je li sadržaj tog stereotipa isti u svim kulturama ili se on razlikuje? Wheeler i Kim (1997) proveli su istraživanje u kojem su sudjelovali studenti iz Koreje i Sjeverne Amerike. Rezultati su pokazali kako su sudionici iz obiju kultura fizički privlačne osobe procjenjivali socijalno vještijima, prijateljski nastrojenijima i prilagođenijima. Međutim, sudionici su se razlikovali prema nekim drugim osobinama koje su pripisivali privlačnim ljudima. Te razlike ističu ono što se smatra važnim i vrijednim u svakoj kulturi. Stereotip je kod Amerikanaca uključivao osobine osobne snage, koje nisu bile dio stereotipa sudionika iz Koreje. Korejanci su nasuprot tome fizički privlačnima pripisivali osobine poštenja i brige za druge, osobine koje nisu bile dio američkog stereotipa. Ove razlike upućuju na različito vrednovanje pojedinih osobina u različitim kulturama te se sukladno tome osobine koje se u određenoj kulturi smatraju važnima i poželjnima pripisuju onima koje smatramo fizički privlačnima. Wangovo je istraživanje (2009) pokazalo kako privlačnost lica osobe ima jednak utjecaj na stvaranje prvog dojma u izoliranoj kulturi Bolivijaca i Amerikanaca. Naime, privlačne su osobe u obje kulture procjenjivane inteligentnijima, društvenijima i dominantnijima od neprivlačnih osoba. Ovaj nalaz upozorava i na moguće evolucijske korijene ovog stereotipa s obzirom da mediji u društvu Bolivijaca nisu mogli utjecaji na razvoj stereotipa.

Stereotip je fizičke privlačnosti u Hrvatskoj ispitivan u svega nekoliko istraživanja. Turčinović (1979) je proveo longitudinalno istraživanje ovog stereotipa na velikom uzorku djece predškolske dobi i njihovih odgajateljica. Sudionicima je prikazivao parove fotografija lica djece koja su suci u predistraživanju procijenili privlačnima, odnosno neprivlačnima. Rezultati su istraživanja pokazali da su djeca stara 5–6 godina privlačnim vršnjacima pripisivali pozitivne aktivnosti (npr. "pomagao je drugoj djeci", "nije se puno tukao", "dobro pjeva"), a neprivlačnoj djeci negativne (npr. "strašio je drugu djecu"). Očekivanja su djece o ponašanju odgajatelja prema privlačnoj/neprivlačnoj djeci pokazala kako djeca očekuju različito ponašanje odgajatelja u korist privlačnije djece. I odgajateljice su značajno češće pripisivale privlačnoj djeci druge socijalno poželjne aktivnosti i osobine ("samopouzdan i komunikativan"). Neprivlačnu su djecu odgajateljice značajno češće percipirale povučenima.

Novije je istraživanje koje su proveli Zubić i Burušić (2009) također uputilo na pozitivnu povezanost fizičke privlačnosti i sociometrijskog statusa osobe. Osobe

procijenjene fizički privlačnijima imale su u skupini vršnjaka bolji socijalni status. Ovo je istraživanje također pokazalo da fizička privlačnost ima veći učinak na ocjenu socijalnog položaja vršnjaka kod osoba nižeg samopoštovanja.

Iako istraživanja fizičke privlačnosti uključuju različite elemente, kao što su emocionalni izražaj, način odijevanja i sl. (Ashmore, Solomon i Longo, 1996), ovaj je rad usmjeren na privlačnost lica. Karakteristike lica neke osobe predstavljaju jedan od najvažnijih izvora informacija za stvaranje prvog dojma o novoj osobi (Zebrowitz, 2004). Nadalje, lice osobe je važna sastavnica konstrukta fizičke privlačnosti na koju ne možemo utjecati (osim estetskom operacijom). Odjeću i emocionalne izraze možemo mijenjati i upravljati njima ovisno o situaciji u kojoj jesmo, no crte lica i njihova privlačnost ostaju iste u različitim situacijama. Iz tog smo razloga u ovom istraživanju željeli utvrditi koje se osobine pridaju osobama na temelju privlačnosti lica.

Sadržaj prvog dojma o nekoj osobi širokog je raspona te može uključivati prosudbe o raznim osobinama pojedinca (npr. agresivnosti) te općenite prosudbe (npr. "on je gubitnik"). Ames i Bianchi (2008) su ispitali tendenciju ljudi da u stvaranju prvih dojmova procjenjuju crte ličnosti osobe na temelju fotografije lica, videosnimke i kratkog susreta s osobom. Sudionici su istraživanja nakon izlaganja trebali napisati svoj dojam i zapažanja o karakteristikama osobe koju su procjenjivali. Nakon kodiranja takvih slobodnih odgovora u kategorije koje odgovaraju dimenzijama ličnosti prema petofaktorskoj teoriji utvrđeno je da su sudionici skloni procjenjivanju crta ličnosti nepoznatih osoba te da pritom neke crte ličnosti (ugodnost i ekstraverzija) procjenjuju češće nego druge (savjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost).

Kada procjenjujemo vlastite osobine ličnosti, svjesni smo da su npr. savjesnost i emocionalna stabilnost crte koje su relativno neovisne jedna o drugoj. No, kada procjenjujemo druge osobe, posebice one koje ne poznajemo, različite crte ličnosti više i ne razlikujemo toliko, te smo skloniji stvaranju općih dojmova o neznancima. Za to je ponuđeno nekoliko objašnjenja (Beer i Watson, 2008).

Prvo, kao posljedica opažanja, uvida i česte komunikacije s bliskim osobama skloniji smo uočiti složenost ličnosti pojedinca i bolje razlikovati pojedine crte ličnosti.

Drugo, evaluacija kao jedna od temeljnih tendencija pojedinca u socijalnom opažanju i zaključivanju uzrokuje stvaranje općenitog dojma o neznancima (npr. "on mi se sviđa/ne sviđa"). Na temelju se tako stvorenog dojma izvode različiti zaključci i prosudbe o toj osobi. Weller i Watson (2009) su pronašli kako je dimenzija ekstraverzije slabo povezana sa svidanjem, dok su otvorenost, savjesnost, ugodnost i emocionalna stabilnost povezane s evaluacijom (Goldberg, 1993). Prema ovoj teoriji pretpostavka je da ako nam se osoba sviđa (u ovom slučaju, ako je privlačna), percipirat ćemo je ugodnijom, savjesnijom i otvorenijom te emocionalno stabilnijom. Također, ako nam se osoba ne sviđa, percipirat ćemo je emocionalno nestabilnijom, manje ugodnom, savjesnom i otvorenom.

Iako je struktura ličnosti koju predlaže petofaktorski model široko prihvaćena, Digman (1997) smatra kako postoje dva nadređena faktora o kojima se stvaraju prosudbe kada procjenjujemo nepoznate osobe – alfa (ugodnost, savjesnost i emocionalna stabilnost) i beta (ekstraverzija i otvorenosti). Prema njemu, faktor alfa se povezuje s privlačnošću osobe.

Imajući to na umu, u ovom nas je istraživanju zanimalo hoće li sudionice na temelju privlačnosti lica podražajne osobe imati tendenciju formiranja općenitih dojmova o ličnosti osobe, odnosno tendenciju povezivanja pojedinih crta ličnosti i stvaranja zaključaka o tim konstruktima. Istraživanja su pokazala kako je simetričnost lica (karakteristika koja se i inače u istraživanjima povezuje sa privlačnošću lica) značajno povezana sa procjenama podražajnih osoba na dimenzijama ekstraverzije, otvorenosti, ugodnosti i savjesnosti (Fink, Neave, Manning i Grammer, 2005; Pound, Penton-Voak i Brown, 2007). Istraživanja nisu dobila jednoznačne nalaze oko smjera ove povezanosti. S obzirom na nejednoznačnost dosadašnjih nalaza te na činjenicu da je petofaktorska struktura ličnosti potvrđena u velikom broju istraživanja te da obuhvaća širok spektar osobina pojedinca, u ovom smo istraživanju željeli ispitati stvara li se dojam o nepoznatoj podražajnoj osobi na temelju privlačnosti samo na pojedinim dimenzijama ličnosti ili uključuje prosudbe o svim dimenzijama ličnosti.

Nadalje, većina je istraživača ovog stereotipa proučavala prosudbe sudionika o podražajnim osobama koje se nalaze u krajnjim kategorijama privlačnosti – vrlo privlačne i neprivlačne osobe, stoga nije sasvim jasno je li privlačnost neke osobe "prednost" ili je neprivlačnost "nedostatak". Jedno od malobrojnih istraživanja koje je u analizu uključilo više kategorija privlačnosti lica jest istraživanje Griffina i Langloisa (2006). Djeca i odrasli procjenjivali su fotografije lica (neprivlačna, srednje privlačna i visoko privlačna lica) na dimenzijama društvenosti, altruizma i inteligencije. Rezultati su istraživanja pokazali kako su neprivlačne podražajne osobe percipirane najmanje inteligentnima, altruističnima i društvenima. Visoko su privlačne podražajne osobe procjenjivane najdruštvenijima, no na drugim dimenzijama nije bilo razlike u procjenama između prosječno i visoko privlačnih lica.

Kako bi se omogućilo potpunije razumijevanje efekta privlačnosti lica na procjenu osobina ličnosti, u ovo je istraživanje uz krajnje kategorije privlačnosti uključena i kategorija prosječno privlačnih lica koja ionako najčešće imamo priliku procjenjivati u svakodnevnom socijalnim interakcijama.

Nadalje, s obzirom na nejednoznačne nalaze pojedinih istraživanja koja pokazuju kako spol osobe može imati različit utjecaj na sadržaj stereotipa (Cash i Janda, 1984; Farley, Chia i Allred, 1998; Nicklin i Roch; 2008), u ovom smo istraživanju smatrali važnim ispitati utječe li privlačnost lica jednako na procjene ličnosti muških i ženskih osoba koje se procjenjuju.

Sukladno dosadašnjim istraživanjima, očekujemo značajan efekt privlačnosti lica na procjenu većine ispitivanih crta ličnosti. Kako su istraživanja pokazala i da

efekt privlačnosti na procjene može ovisiti o spolu osobe koja se procjenjuje, očekujemo i utvrđivanje značajnih interakcijskih efekata privlačnosti i spola podražajne osobe.

METODA

Provedeno istraživanje uključuje dvije razine: predispitivanje, u kojem se izabiru fotografije lica muških i ženskih osoba različitog stupnja privlačnosti (privlačne, prosječno privlačne i neprivlačne) te glavno ispitivanje.

Predispitivanje

Sudionici i postupak

U predispitivanju je sudjelovalo 58 sudaca, studenata treće godine psihologije na jednom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu; 52 osobe ženskog spola te 6 muškog spola. Sudionicima je pomoću LCD-projektora prezentiran niz fotografija, uz vrijeme prezentacije svake fotografije 30 sekundi. Zadatak sudaca bio je pažljivo promatrati svaku fotografiju te procijeniti privlačnost lica svake osobe na skali od 1 (fizički neprivlačno lice) do 7 (fizički privlačno lice). Sudionici su zamoljeni za pozornost i iskrenost pri procjenama. Također im je rečeno da ako prepoznaju neku osobu, to zabilježe na listu za odgovore uz redni broj fotografije te osobe.

Izbor fotografija

Kako bi se na temelju procjena sudaca iz predispitivanja mogle izabrati fotografije lica muških i ženskih podražajnih osoba različitog stupnja privlačnosti (privlačne, prosječno privlačne i neprivlačne), u predispitivanju smo krenuli od ukupno 60 fotografija, od kojih 29 prikazuje žensko lice, a 31 muško lice. Pri početnom se izboru fotografija polazilo od sljedećih kriterija: odabrane su fotografije u boji i zadovoljavajuće rezolucije na kojima su vidljivi samo lice i ramena osobe. Osoba na fotografiji je mlade dobi, bez uočljivih anomalija lica, bez naočala, odjevena u odjeću koja ni po čemu ne odudara od prosjeka.

Najveći broj fotografija korištenih u predispitivanju preuzet je iz brošura Hrvatskog olimpijskog odbora s fotografijama hrvatskih sportaša koji su sudjelovali na Olimpijskim igrama u Ateni 2004. i Mediteranskim igrama u Almeriji 2005. Radi se o javno dostupnim brošurama koje su tiskane u velikom broju primjeraka. Pri odabiru fotografija vodili smo računa o tome da osobe ne budu poznate javnosti. Manji je broj fotografija preuzet s mrežnih stranica www.statisti.hr i www.midiken.hr, a nekoliko je osoba, uz njihovu suglasnost, i fotografirano za potrebe ovog ispitivanja.

Glavno ispitivanje

Sudionici i postupak

U istraživanju je sudjelovalo 137 studenata prve i druge godine jednog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od ukupnog broja sudionika 109 je bilo ženskog spola, a 28 muškog spola. S obzirom na mogućnost da se sadržaj stereotipa fizičke privlačnosti razlikuje ovisno o tome radi li se o procjenjivanju osoba istog ili drugog spola, u istraživanju su obrađeni samo rezultati sudionica. Prosječna je dob sudionica istraživanja 20.25 godina, a standardna devijacija 1.17 godina.

Prikupljanje je podataka provedeno u grupnim uvjetima, bilo je anonimno, a sudionicima je rečeno da se radi o ispitivanju točnosti ljudske percepcije, pri čemu je njihov zadatak bio da na temelju fotografije lica procijene ličnost osobe s fotografije.

Sudionicima je putem projektora prikazano ukupno 12 fotografija; po četiri u svakoj od tri kategorije privlačnosti, od čega dvije muške te dvije ženske (ukupno 6 muškaraca i 6 žena).

Fotografije su odabrane iz predistraživanja na temelju prosječnih procjena privlačnosti i izračunatih standardnih devijacija za svaku pojedinu fotografiju. U Tablici 1. prikazane su aritmetičke sredine i standardne devijacije odabranih fotografija. Univarijatnom je analizom varijance s ponovljenim mjerenjima utvrđeno postojanje statistički značajnih razlika između različitih kategorija privlačnosti fotografija ($F_{2,56} = 329.77$, $p < .01$), a post-hoc analiza značajnosti razlika Sidak–testom utvrdila je da su razlike statistički značajne između svih skupina fotografija ($p < .05$).

Tablica 1. Procjene privlačnosti izabranih fotografija – deskriptivni podaci

Privlačnost	Spol	Slika 1		Slika 2	
		M	SD	M	SD
Neprivlačne	Muškarci	2.07	0.97	2.16	0.97
	Žene	1.72	0.89	2.65	1.00
Prosječno privlačne	Muškarci	4.00	1.45	4.00	1.41
	Žene	4.10	1.33	4.22	1.14
Privlačne	Muškarci	5.43	1.29	5.57	1.04
	Žene	5.64	1.13	5.82	1.27

Vrijeme prezentacije svake fotografije bilo je ograničeno na dvije minute u roku kojih su sudionici trebali procijeniti osobine ličnosti svake osobe. Ako su svi sudionici završili ranije, eksperimentatori su prezentirali sljedeću fotografiju. Kako su istraživanja pokazala da je za stvaranje prvog dojma o osobinama ličnosti potrebna samo desetina sekunde (Willis i Todorov, 2006), te da su tako stvorene prosudbe u visokoj povezanosti s prosudbama stvorenima bez vremenskog ograničenja, smatrali smo kako je vrijeme od 2 minute dostatno kako bi se odgovorilo na pet pitanja o crtama ličnosti osobe.

Sudionicima je rečeno da ako prepoznaju neku osobu s fotografije, to zabilježe na list za odgovor. To se dogodilo u jednom slučaju te su podaci te sudionice isključeni iz daljnjih postupaka obrade. Nakon popunjavanja upitnika, sudionicima je pojašnjena prava svrha istraživanja.

Instrument

Za procjenu je i mjerenje pet dimenzija ličnosti podražajnih osoba korišten instrument Jednočestični upitnik ličnosti (*Single Item Measures of Personality – SIMPs*; Woods i Hampson, 2005). Instrument je preveden na hrvatski jezik za potrebe ovog istraživanja, uz korištenje metode "dvostrukog prijevoda" (jedna od koautorica je čestice prvo prevela na hrvatski jezik, a potom je druga koautorica neovisno hrvatsku verziju prevela na engleski jezik. Nakon usuglašavanja, načinjena je završna verzija upitnika na hrvatskom). Originalni instrument SIMPs predstavlja kratku verziju upitnika za mjerenje temeljnih dimenzija ličnosti u okviru petofaktorske teorije ličnosti: *ekstraverzije/introverzije, ugodnosti, emocionalne stabilnosti, savjesnosti i otvorenosti*. Sastoji se od pet parova kratkih opisa ličnosti, po jedan par za svaku od pet dimenzija, pri čemu svaki od opisa u paru pokriva jedan pol dimenzije. Opisi su nastali na temelju čestica s najboljim psihometrijskim karakteristikama iz opsežnijih upitnika: IPIP50 upitnik ličnosti (*International Personality item Pool – IPIP*, 2001) i Upitnik velikih pet (*Big Five Inventory – BFI*; John i Srivastava, 1999), pri čemu su korišteni sljedeći kriteriji: 1) gdje god je moguće, korištena je kombinacija pridjeva (npr. razgovorljiv) i ponašajnih indikatora pojedine dimenzije (npr. teško mu je reći ne), 2) kako bi se povećao opseg dimenzije, nisu korišteni pridjevi suprotnog značenja (npr. organiziran/neorganiziran), 3) kako opis ne bi bio presložen, korišteno je najviše pet deskriptivnih čestica i 4) krajnji su opisi izbjegavani, a umjesto njih su korišteni poželjni i nepoželjni termini ili su korišteni modifikatori.

Između dva se suprotna opisa ličnosti nalazi skala od devet točaka (od 1 do 9) te sudionici, ovisno o tome radi li se o samoprocjenama ili procjenama druge osobe, trebaju zaokružiti broj koji najbolje opisuje njih ili drugu osobu. Primjerice dimenzija ekstraverzije/introverzije opisana je tvrdnjama: "Osoba je razgovorljiva i prijateljski raspoložena. Osjeća se ugodno u prisutnosti drugih ljudi, no može biti

bučna i tražiti pažnju.", te "Osoba je rezervirana i zatvorena. Ne voli privlačiti pažnju i može biti sramežljiva u prisutnosti stranaca".

Psihometrijska je provjera originalnog instrumenta pokazala da upitnik ima zadovoljavajuću test-retest-pouzdanost ($r = .71$) te konvergentnu valjanost (korelacija s duljim upitnicima $r = .61$; Woods i Hampson, 2005).

Analiza podataka

U istraživanju je korišten nacrt s dvije nezavisne varijable: fizička privlačnost (na tri stupnja) i spol osobe na fotografiji. Zavisnu varijablu u istraživanju čine procjene sudionika o pet dimenzija ličnosti osoba koje su procjenjivane. Kao osnovni je postupak obrade podataka korištena univarijatna analiza varijance s ponovljenim mjerenjima.

Prije provođenja analize varijance za svaku su od šest skupina fotografija (privlačne, srednje privlačne i neprivlačne fotografije muških i ženskih lica koja su procjenjivana) izračunate zajedničke procjene osobina ličnosti na svakoj od pet dimenzija – ekstraverziji, savjesnosti, ugodnosti, emocionalnoj stabilnosti i otvorenosti. Zajednička je procjena na pojedinoj dimenziji određena kao prosječna procjena sudionika za odgovarajuće dvije fotografije te može varirati u rasponu od 1 do 9.

Analiza je glavnog efekta privlačnosti i spola podražajne osobe, kao i njihove interakcije, provedena zasebno za svaku pojedinu dimenziju ličnosti. Izračunato je pet zasebnih univarijatnih analiza varijance pri čemu su nezavisne varijable bile spol i privlačnost, a zavisna je varijabla bila pojedina osobina ličnosti.

REZULTATI

Rezultati provedenih univarijatnih analiza varijance (Tablica 2.) pokazuju značajan efekt privlačnosti osoba koje su procjenjivane na svim osobinama ličnosti osim na dimenziji savjesnosti. Također je utvrđen i značajan efekt spola na procjenu svih osobina ličnosti osim ugodnosti. Efekt se interakcije spola i privlačnosti pokazao značajnim pri procjenama ekstraverzije, emocionalne stabilnosti, savjesnosti i otvorenosti. Efekt interakcije nije potvrđen na dimenziji ugodnosti.

Tablica 2. Osobine ličnosti u odnosu na spol i stupanj privlačnosti

	Fizička privlačnost												F ¹	
	Neprivlačni			Prosječni			Privlačni			Ukupno		Privlačnost	Spol	Privlačnost x Spol
	M	Ž	Svi	M	Ž	Svi	M	Ž	Svi	M	Ž			
Ekstraverzija	4.59	4.43	4.51	6.32	6.33	6.33	6.02	4.83	5.43	5.64	5.19	63.24**	17.51**	11.79**
Ugodnost	4.93	4.75	4.84	5.74	5.83	5.79	5.74	5.83	5.79	5.47	5.47	16.16**	1.81	0.36
Emocionalna stabilnost	4.43	3.84	4.13	5.35	5.41	5.38	5.26	4.28	4.77	5.01	4.51	36.31**	17.71**	7.79**
Savjesnost	4.52	5.63	5.08	4.92	5.73	5.33	4.19	5.97	5.08	4.54	5.77	1.75	109.05*	6.62**
Otvorenost	3.49	5.09	4.29	5.11	5.81	5.11	5.81	5.49	5.65	4.79	5.46	47.03*	23.94*	26.99**

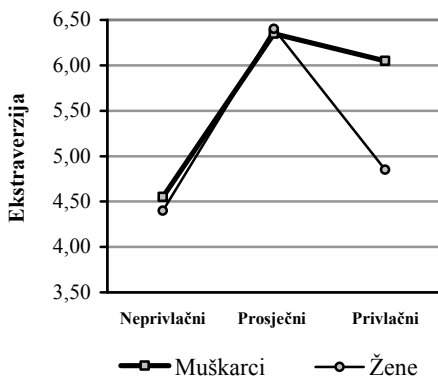
*p < .05; **p < .01

¹ Stupnjevi slobode za privlačnost: 2, 104, za spol: 1, 105, za interakciju: 2, 104

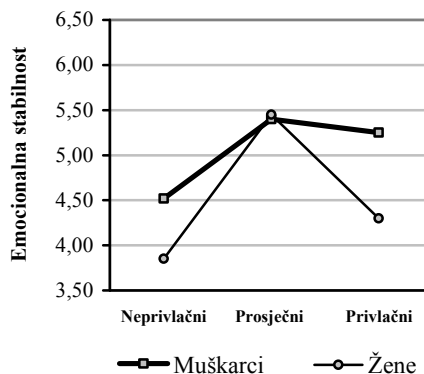
Kako bismo ispitali koje se skupine fotografija različite kategorije privlačnosti međusobno statistički značajno razlikuju, proveli smo višestruko testiranje značajnosti razlika Sidak-testom. Rezultati su pokazali kako su razlike statistički značajne (uz $p < .05$) u svim slučajevima, osim između kategorije privlačnih i neprivlačnih na dimenziji ugodnosti te između kategorije privlačnih i prosječno privlačnih na dimenziji otvorenosti.

Analiza rezultata na dimenziji ekstraverzije pokazala je kako se prosječno privlačne podražajne osobe percipiraju najekstravertiranijima, a neprivlačne podražajne osobe najintrovertiranijima. Muška se podražajna lica pritom percipiraju ekstravertiranijima od ženskih. Značajna interakcija spola i privlačnosti pokazuje da sudionice muške podražajne osobe procjenjuju značajno ekstravertiranijima od ženskih samo kod procjenjivanja privlačnih osoba (Slika 1.).

Slika 1. Ekstraverzija u funkciji privlačnosti i spola podražajne osobe

Slika 2. Emocionalna stabilnost u funkciji privlačnosti i spola podražajne osobe

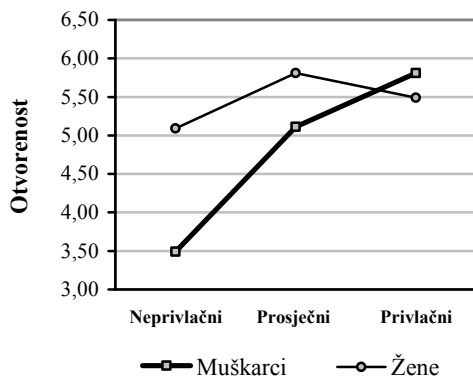

Analiza rezultata na dimenziji emocionalne stabilnosti uputila je na tendenciju sudionica da prosječno privlačne podražajne osobe vide emocionalno najstabilnijima. Najintrovertiranijima se opažaju neprivlačne podražajne osobe. Nadalje, sudionice percipiraju muške podražajne osobe emocionalno stabilnijima od ženskih. Utvrđen značajan efekt interakcije spola i privlačnosti osobe koju se procjenjuje potvrđuje da se muške osobe percipiraju emocionalno stabilnijima od ženskih ako se radi o privlačnim ili neprivlačnim licima, dok se procjena ekstraverzije ne razlikuje s obzirom na spol osobe koju se procjenjuje ako se radi o osobama prosječne privlačnosti (Slika 2.).

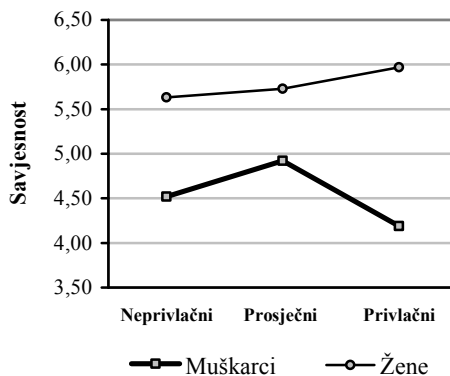
U pogledu ugodnosti utvrđeno je da se prosječno privlačne osobe procjenjuju značajno ugodnijima nego privlačne i neprivlačne osobe, pri čemu nije utvrđen statistički značajan efekt spola osoba koje se procjenjuje niti interakcijski efekt privlačnosti i spola podražajnih osoba.

Analiza je rezultata na dimenziji otvorenosti pokazala da sudionice neprivlačne podražajne osobe percipiraju manje otvorenima nego privlačne i prosječno privlačne osobe. Ženske se podražajne osobe procjenjuju otvorenijima od muških. Utvrđena značajna interakcija spola i privlačnosti osoba koje se procjenjuju upućuje da je efekt privlačnosti na procjenu otvorenosti različit pri procjenama muških nego ženskih podražajnih osoba. Naime, kod procjena se muškaraca s porastom stupnja privlačnosti lica linearno povećava i pripisana otvorenost. Iako se i kod ženskih podražajnih osoba relativno najmanja otvorenost pripisuje neprivlačnim licima, relativno najotvorenijima se percipiraju prosječno privlačna lica (Slika 3.).

Slika 3. Otvorenost u funkciji privlačnosti i spola podražajne osobe

Slika 4. Savjesnost u funkciji privlačnosti i spola podražajne osobe

Pri procjenama je savjesnosti utvrđen samo značajan efekt spola osobe koju se procjenjuje, gdje se ženske podražajne osobe procjenjuju savjesnijima nego muške. Međutim, utvrđena značajna interakcija spola i privlačnosti osobe koju se procjenjuje pokazuje da efekt privlačnosti lica postoji kod procjene muških osoba, ali ne i ženskih. Naime, tako se privlačna muška lica percipiraju najmanje savjesnima, a relativno se najveća savjesnost pripisuje prosječno privlačnim licima. Za razliku od toga, ženskim se podražajnim osobama pripisuje podjednaka savjesnost neovisno o privlačnosti lica (Slika 4.).

S obzirom da procjene svih pet dimenzija ličnosti mogu biti pod utjecajem opće evaluacije, njihova je međusobna povezanost provjerena utvrđivanjem međusobnih koeficijenata korelacije i to zasebno za svaku od tri kategorija privlačnosti osoba koje su procjenjivane. U Tablici 3. prikazani su Pearsonovi koeficijenti korelacije i njihova značajnost.

Tablica 3. Pearsonovi koeficijenti korelacije između pet dimenzija ličnosti podražajnih osoba s obzirom na stupanj njihove privlačnosti

Fotografije	Crte ličnosti	1	2	3	4
Neprivlačne	1. Ekstraverzija	-			
	2. Ugodnost	-.04	-		
	3. Emoc. stabilnost	.25*	.18	-	
	4. Savjesnost	-.16	-.11	-.04	-
	5. Otvorenost	.19	.31**	.27**	-.07
Prosječno privlačne	2. Ugodnost	-.16	-		
	3. Emoc. stabilnost	.22*	.08	-	
	4. Savjesnost	-.11	.20*	.01	-
	5. Otvorenost	.14	.11	.14	.08
Privlačne	2. Ugodnost	.02	-		
	3. Emoc. stabilnost	.28**	.42**	-	
	4. Savjesnost	-.08	-.17	-.34**	-
	5. Otvorenost	.18	.25**	.38**	-.12

* $p < .05$; ** $p < .01$

RASPRAVA

Utvrđeni rezultati nedvojbeno potvrđuju postojanje stereotipa fizičke privlačnosti, odnosno utjecaj fizičke privlačnosti lica na procjenu ispitanih osobina ličnosti. Međutim, dok dosadašnja istraživanja pokazuju da se općenito najpozitivnije na raznim dimenzijama percipiraju jako privlačne osobe (npr. Eagly i sur., 1991; Feingold, 1992; Langlois i sur., 2000; Riniolo i sur., 2006; Van Leeuwen i Macrae, 2004), nalazi ovog istraživanja upućuju da se u pogledu temeljnih dimenzija ličnosti relativno najpozitivnije percipiraju prosječno privlačne podražajne osobe (procjenjuje ih se pozitivnije čak i od jako privlačnih osoba). Pritom je potrebno naglasiti da su razlike u privlačnosti korištenih podražajnih osoba između kategorije privlačnih i kategorije prosječno privlačnih, iako statistički značajne, u stvari relativno male, pa se čak može reći i da su osobe iz kategorije privlačnih lica u stvari prosječno privlačne (Tablica 1.).

Neovisno o tome postoje li doista u stvarnosti razlike u percepciji osobina ličnosti između privlačnih i prosječno privlačnih osoba, ono što je iz ovog istraživanja evidentno jest to da se fizički neprivlačnim podražajnim osobama u usporedbi s ostalima atribuiraju socijalno nepoželjne osobine – introvertiranost, otvorenost, emocionalna nestabilnost i neugodnost (ujedno podjednaka kao kod fizički privlačnih). Stoga se, na temelju rezultata ovog istraživanja, čini

opravdana postavka da je smjer stereotipa fizičke privlačnosti, barem u kontekstu ispitivanih dimenzija ličnosti, takav da se neprivlačnost smatra obilježjem odgovornim za manje povoljne prosudbe o strancima.

Na sklonost sudionika negativnoj percepciji neprivlačnih osoba upozorava i istraživanje Griffina i Langloisa (2006) u kojem su sudionici neprivlačnim osobama pridavali relativno najniže procjene društvenosti, altruizma i inteligencije. Navedeno se može objasniti činjenicom da ljudi općenito veću pažnju pridaju negativnim nego pozitivnim podražajima jer isti mogu biti prijetnja vlastitom opstanku (Baumeister, Bratslavsky, Finkenauer i Vohs, 2001; Rozin i Royzman, 2001). Isto se događa i u formiranju dojma o nekoj osobi pri čemu su negativne informacije utjecajnije nego pozitivne.

Kao što je navedeno u uvodu, među dosadašnjim je istraživanjima ovog stereotipa relativno malo onih u kojima se, kao u ovom istraživanju, uzimaju u obzir različiti stupnjevi privlačnosti (uz krajnje se kategorije privlačnosti ispituje i utjecaj prosječne privlačnosti). Upravo je uvrštavanje srednjeg stupnja privlačnosti u ovo istraživanje dalo vrijedan prinos izučavanju ovoga stereotipa. Iako je istraživanje Wheeler i Kim (1997) pokazalo da se povećanjem fizičke privlačnosti osobe povećava i procjena njezine socijalne kompetentnosti, za valjan zaključak o utjecaju stupnja privlačnosti koji utječe na stvaranje povoljnijih prosudbi o drugim pojedincima treba provesti dodatna istraživanja. Moguće je naime da su u stvarnosti razlike u percepciji između privlačnih i prosječno privlačnih osoba minimalne te da se samo neprivlačnost pojedinca smatra nedostatkom i utječe na formiranje dojma o strancima.

Dobiveni se nalaz preferiranja prosječnosti u ovom istraživanju može objasniti i preferiranjem prosječnosti u svakodnevnim interakcijama. Naime, ako uzmemo u obzir činjenicu da smo i inače u svakodnevnom životu najčešće okruženi prosječno privlačnim osobama te s njima u prosjeku najčešće kontaktiramo, moguće je da pri zadacima procjene nepoznate osobe karakteristike prosječnosti izazivaju osjećaj poznatosti, time i pozitivnije procjenjivanje, odnosno da dolazi do učinka puke izloženosti (Zajonc, 1968).

Osim samog utjecaja privlačnosti lica na percepciju osobina ličnosti osoba koje se procjenjuju, ovo istraživanje pokazuje kako pojava stereotipa fizičke (ne)privlačnosti ovisi o tome procjenjuje li se muška ili ženska podražajna osoba. Naime, efekt se interakcije spola i privlačnosti pokazao značajnim (uz $p < .01$) pri procjenama ekstraverzije, emocionalne stabilnosti, savjesnosti i otvorenosti.

Kroskulturalno je istraživanje Williams, Satterwhite i Best (1999) ispitivalo spolne stereotipe u okviru petofaktorske teorije ličnosti. Nalazi su istraživanja pokazali kako se muškarci procjenjuju savjesnijima, emocionalno stabilnijima i otvorenijima od žena. Nasuprot tome, žene se procjenjuju ugodnijima od muškaraca. Dobiveni rezultati ovog istraživanja odstupaju od potonjih nalaza. Ženske se podražajne osobe percipiraju savjesnijima i otvorenijima od

muškaraca, a muške podražajne osobe ekstravertiranijima i emocionalno stabilnijima od žena. Kako ispitivanje utjecaja varijable spol na prosudbe osobina ličnosti nije samo po sebi cilj ovoga istraživanja, u nastavku ćemo se osvrnuti na utjecaj međuodnosa spola i privlačnosti na percepciju ličnosti.

Jedan od osnovnih nalaza ovog istraživanja jest taj da sudionice pozitivnije osobine u relativno većoj mjeri pripisuju ženskim osobama prosječne privlačnosti. Kod procjena muških podražajnih lica, na dimenzijama emocionalne stabilnosti i ekstraverzije nema razlike između prosječno privlačnih i jako privlačnih osoba. Razlike postoje, no relativno su male kada se procjenjuju otvorenost i savjesnost prosječno privlačnih muškaraca u odnosu na jako privlačne muškarce.

Evidentno je dakle da se prosječna privlačnost kod ženskih osoba koje se procjenjuju više cijeni nego kod muških podražajnih osoba (osim na dimenziji savjesnosti gdje nema razlike u procjenama između različitih kategorija privlačnih žena). S obzirom na to da su u ovom istraživanju obrađeni podaci samo sudionica, moguće je da su sudionice ženskim osobama koje su prosječno privlačne pridavale najpozitivnije procjene zbog evolucijskih razloga.

Naime, prema evolucijskoj teoriji međuljudske privlačnosti, muškarci i žene traže partnera za kojega procjenjuju da postoji najveća vjerojatnost da će s njim imati zdrave potomke. Kao rezultat spolnih razlika i različitih osobina koje muškarci i žene posjeduju, razvijene su različite strategije odabira partnera. Muškarci tako više cijene fizičku privlačnost kod žena koja se povezuje s plodnošću. Nasuprot tome, žene kod muškaraca cijene osobine snage i dominantnosti jer iste povezuju s većom sposobnošću odgajanja svojih potomaka (Dijkstra i Buunk, 1998). Moguće je stoga da su sudionice ovog istraživanja relativno najpozitivnije procjenjivale ženske podražajne osobe srednje privlačnosti jer im iste ne predstavljaju konkurenciju pred suprotnim spolom. U prilog ovom objašnjenju idu i rezultati nedavno provedenog istraživanja (Brewer i Archer, 2007) koje je pokazalo da su sudionice u istraživanju privlačne žene percipirale kao prijatnu vlastitov vezi te su iskazivale manju voljnost za uključivanjem privlačnih žena u svoje postojeće socijalne grupe.

Dosadašnja istraživanja stereotipa fizičke privlačnosti daju različite nalaze vezano za utjecaj spola osobe koja procjenjuje. Feingold (1992) tako smatra kako je fizička privlačnost snažnija dimenzija u muškim implicitnim teorijama ličnosti nego u ženskim. No, istraživanje je Eagly i sur. (1991) pokazalo da se muškarci i žene ne razlikuju u sadržaju ovog stereotipa.

Dosadašnja istraživanja također ne daju niti jednoznačne rezultate vezano za utjecaj spola osobe koju se procjenjuje na procjene njezinih osobina (Brewer i Archer, 2007; Eagly i sur., 1991; Farley, Chia i Allred, 1998; Wheeler i Kim, 1997).

Mišljenja smo kako je u budućim istraživanjima svakako potrebno provjeriti ovisi li sadržaj stereotipa fizičke privlačnosti o spolu osoba koje procjenjuju, spolu procjenjivanih osoba i njihovoj međusobnoj interakciji. Rezultati provedenog istraživanja upućuju na složen međuodnos ispitivanih varijabli te na mogućnost da sadržaj stereotipa "lijepo je dobro" ovisi o spolu osobe koju se procjenjuje, a možda i o interakciji sa spolom procjenjivača. S obzirom da su u ovom istraživanju sudjelovale samo sudionice, utjecaj spola procjenjivača na sadržaj stereotipa nije ispitan.

U uvodu je spomenuta evaluacija kao jedna od temeljnih tendencija pojedinca u socijalnom opažanju, kao i sklonost povezivanja određenih crta ličnosti, odnosno manja diferencijacija crta ličnosti u procesu pecepcije stranaca. Izračunate korelacije između procjena na pojedinim dimenzijama pokazuju da su sudionice sklone povezivati pojedine dimenzije ličnosti, no ne na način kako je to pretpostavio Digman (1997) – privlačnost kao osobina koju povezujemo s faktorom alfa (ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost). Isto tako, u ovom istraživanju izračunate korelacije između procjena osobina ličnosti (Tablica 3.) razlikuju se ovisno o tome koju kategoriju privlačnosti lica sudionice percipiraju. No, osobine ekstraverzije i emocionalne stabilnosti povezane su neovisno o kategoriji privlačnosti lica koje percipiramo. S obzirom na različite nalaze povezanosti pojedinih crta ličnosti s privlačnošću i drugim karakteristikama lica koje se povezuju sa privlačnošću (simetričnost – Fink i sur., 2005; Pound, Penton-Voak i Brown, 2007), potrebno je provesti dodatna ispitivanja koja će utvrditi smjer i prirodu ove povezanosti.

Iako je ovo istraživanje uputilo na složen međuodnos i interakciju ispitivanih varijabli u kontekstu stvaranja prvog dojma, pri izvođenju zaključaka o utjecaju privlačnosti na procjene osobina ličnosti potrebno je imati na umu i nedostatke ovoga istraživanja. Kao prvo, u istraživanju je sudjelovao relativno mali prigodan studentski uzorak te bi u dodatnim istraživanjima trebalo provjeriti vrijede li utvrđeni rezultati i za drugačije i heterogenije uzorke. Uzmemo li u obzir i činjenicu da su analizirani odgovori samo žena, rezultate ne možemo poopćiti i na muškarce. Moguća se ograničenja ovog istraživanja očituju i u odsustvu provjere utvrđenog stupnja privlačnosti lica podražajnih osoba koje su studenti definirali u predistraživanju. U glavnom istraživanju studentice nisu procjenjivale fizičku privlačnost podražajnih osoba, stoga se postavlja pitanje bi li i one, kao i studenti u predispitivanju, procjenjivali fizički privlačna lica privlačnima. U ovom istraživanju nije dodatno provjerena uspješnost manipulacije varijable privlačnosti kako na rezultate ne bi djelovale zahtjevne karakteristike eksperimenta. Također, uzorak su u glavnom ispitivanju činile samo studentice, dok su privlačnost podražajnih osoba u predispitivanju procjenjivali i muškarci i žene. Iako su Marcus i Miller (2003) pokazali kako i muškarci i žene imaju jednake kriterije privlačnosti, odnosno iste osobe smatraju

privlačnima, u budućim istraživanjima kod procjene privlačnosti podražajnih osoba predlaže se uključiti i muškarce i žene.

Iako je efekt fizičke privlačnosti potvrđen u velikom broju istraživanja, ostaje nejasno koji je stupanj privlačnosti lica osobe dovoljan za formiranje pozitivnijeg dojma o toj osobi. Jedna od najvećih zamjerki istraživanjima ovog stereotipa jest to da se većina provedenih istraživanja zasniva na fotografijama koje potom studenti procjenjuju na različitim dimenzijama. Takvi istraživački uvjeti koji su različiti od uvjeta u svakodnevnom životu umanjuju snagu mogućih zaključaka takvih istraživanja. Isto tako, većina istraživanja ovog stereotipa ispituje utjecaj privlačnosti osobe koju se procjenjuje na stavove i prosudbe o raznim vještinama i osobinama ličnosti, dok još nije dovoljno istražen mogući efekt na stvarno ponašanje osobe koja je u interakciji s podražajnom osobom. Jedno od rijetkih istraživanja koje je obuhvatilo ponašanje je istraživanje Dommeyera (2008), pri čemu efekt privlačnosti podražajne osobe na ponašanje druge osobe nije utvrđen. Naime, vjerojatnost da će sudionici istraživanja vratiti popunjenu anketu koja im je poslana e-poštom nije bila veća kada je osoba na priloženoj fotografiji bila privlačna.

Ovom se tipu istraživanja upućuje i kritika zbog korištenja premalog broja fotografija u eksperimentalnim uvjetima (većinom jedna ili dvije fotografije po eksperimentalnom uvjetu) kao i uniformnost korištenih fotografija, jer se one u američkim istraživanjima većinom uzimaju iz školskih godišnjaka (Shahani, Dipboye i Gehrlein, 1993). Ovi bi se nedostaci mogli ukloniti većom prirodnošću eksperimenata pri čemu bi sudionici procjenjivali stvarne osobe, a ne osobe sa fotografija. No, takva istraživanja također imaju dosta prijetnji valjanosti zbog nemogućnosti kontrole utjecaja drugih varijabli.

Nedvojbeno je iz ovog i drugih istraživanja da fizička privlačnost lica osobe utječe na prosudbe o nekim njezinim osobinama, posebice kada je to jedini element koji imamo kada donosimo zaključke o nepoznatoj osobi.

Važno je napomenuti kako je ovim istraživanjem ispitan samo utjecaj privlačnosti lica podražajne osobe, a nisu obuhvaćene i druge sastavnice fizičke privlačnosti (npr. privlačnost tijela, odjeća i dr.). Svakodnevne su socijalne interakcije puno složenije i pružaju mnogo veći broj informacija o nekoj osobi osim same fizičke privlačnosti lica, ovisne su o iskustvu, emocijama i drugim karakteristikama promatrača. Iskustvo nam govori da se prosudbe o drugim ljudima utemeljene na prvom dojmu mijenjanju nakon što osobu bolje upoznamo. Iako su istraživanja pokazala kako su ljudi svjesni pristranosti u stvaranju prvih dojmova te da se prvi dojam o osobi može vrlo brzo promijeniti na temelju minimalnog broja novih informacija (Todorov, Gobbini, Evans i Haxby, 2007), ponekad prvi dojam uvelike oblikuje naše stavove i ponašanje u raznim važnim socijalnim interakcijama.

U budućim bi istraživanjima bilo zanimljivo vidjeti koja je snaga i trajanje stereotipa fizičke privlačnosti, u kojoj je mjeri on zaista značajan u našim

socijalnim interakcijama te koliko utječe na naše stvarno ponašanje, a ne samo na percepciju pojedinih osobina.

LITERATURA

- Ames, D.R. i Bianchi, E.C. (2008). The agreeableness asymmetry in first impressions: Perceivers' impulse to (mis)judge agreeableness and how it is moderated by power. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(12), 1719–1736.
- Ashmore, R.D., Solomon, M.R. i Longo, L.C. (1996). Thinking about fashion models' looks: A multidimensional approach to the structure of perceived physical attractiveness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(11), 1083–1104.
- Baumeister, R.F., Bratslavsky, E., Finkenauer, C. i Vohs, K.D. (2001). Bad is stronger than good. *Review of General Psychology*, 5(4), 323–370.
- Beer, A. i Watson, D. (2008). Asymmetry in judgments of personality: Others are less differentiated than the self. *Journal of Personality*, 76(3), 535–560.
- Brewer, G. i Archer, J. (2007). What do people infer from facial attractiveness? *Journal of Evolutionary Psychology*, 5(1-4), 39–49.
- Cash, T.F. i Janda, L.H. (1984). Eye of the beholder. *Psychology Today*, 18(12), 46–52.
- Clifford, M.M. i Walster, E. (1973). The effect of physical attractiveness on teacher expectations. *Sociology of Education*, 46(1), 248–258.
- Digman, J.M. (1997). Higher order factors of the Big five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(1), 1246–1256.
- Dijkstra, P. i Buunk B.P. (1998). Jealousy as a function of rival characteristics: An evolutionary perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(11), 1158–1166.
- Dion, K., Berscheid, E. i Walster, E. (1972). What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24(3), 285–290.
- Dommeyer, C.J. (2008). The effect of the researchers physical attractiveness and gender on mail survey response. *Psychology and Marketing*, 25(1), 47–70.
- Eagly, A.H., Ashmore, R.D., Makhijani, M.G. i Longo, L.C. (1991). What is beautiful is good, but...: A meta-analytic review of research on the physical attractiveness stereotype. *Psychological Bulletin*, 110(1), 109–128.
- Farley, S.D., Chia, R.C. i Allred, L.J. (1998). Stereotypes about attractiveness: When beautiful is not better. *Journal of Social Behavior & Personality*, 13(3), 479–483.
- Feingold, A. (1992). Gender differences in mate selection preferences: A test of the parental investment model. *Psychological Bulletin*, 112(1), 125–139.
- Fink, B., Neave, N., Manning J.T. i Grammer, K. (2005). Facial symmetry and the big five personality factor. *Personality and Individual Differences*, 39(3), 323–529.

- Griffin, A.M. i Langlois, J.H. (2006). Stereotype directionality and attractiveness stereotyping: Is beauty good or is ugly bad? *Social Cognition*, 24(2), 187–206.
- Goldberg, L.R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26–34.
- International Personality Item Pool (2001). *A scientific collaborator for the development of advanced measures of personality traits and other individual inferences*. Oregon Research Institute. Preuzeto s <http://ipip.ori.org>.
- John, O.P. i Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement and theoretical perspectives. U: L.A. Pervin i O.P. John (Ur.), *Handbook of personality: Theory and research* (str. 102–138). New York: The Guilford Press.
- Langlois, J.H., Kalakanis, L., Rubenstein, A.J., Larson, A., Hallam, M. i Smoot, M. (2000). Maxims or myths of beauty? A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 126(3), 390 - 423.
- Langlois, J.H., Ritter, J.M., Casey, R.J. i Sawin, D.B. (1995). Infant attractiveness predicts maternal behaviors and attitudes. *Developmental Psychology*, 31(3), 464–472.
- Langlois, J.H., Roggman, L.A. i Rieser-Danner, L.A. (1990). Infants differential social responses to attractive and unattractive faces. *Developmental Psychology*, 26(1), 153–159.
- Larose, H., Tracy, J. i McKelvie, S.J. (1993). Effects of gender on the physical attractiveness stereotype. *The Journal of Psychology*, 127(6), 677–678.
- Marcus, D.K. i Miller, R.S. (2003). Sex differences in judgments of physical attractiveness: A social relations analysis. *Personality and Social Psychological Bulletin*, 29(3), 325–335.
- Mazzella, R. i Feingold, A. (1994). The effects of physical attractiveness, race, socioeconomic status, and gender of defendants and victims on judgments of mock jurors: A meta-analysis. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(15), 1315–1344.
- Nicklin, J.M. i Roch, S.G. (2008). Biases influencing recommendation letter contents: Physical attractiveness and gender. *Journal of Applied Social Psychology*, 38(12), 3053–3074.
- Patzer, G.L. (1985). *The physical attractiveness phenomena*. New York: Plenum Press.
- Pound, N., Penton-Voak, I.S. i Brown, W.M. (2007). Facial symmetry is positively associated with self-reported extraversion. *Personality and Individual Differences*, 43(6), 1572–1582.
- Ramsey, L.J., Langlois, J.H., Hoss, R.A., Rubenstein, A.J. i Griffin, A.M. (2004). Origins of a stereotype: Categorization of facial attractiveness by 6-month-old infants. *Developmental Science*, 7(2), 201–211.
- Riniolo, T.C., Johnson, T.C., Sherman T.R. i Misso, J. (2006). Hot or not: Do professors perceived as physically attractive receive higher student evaluations? *The Journal of General Psychology*, 133(1), 19–35.

- Rozin, P. i Royzman, E.B. (2001). Negativity bias, negativity dominance, and contagion. *Personality and Social Psychology Review*, 5(4), 296–320.
- Shahani, C., Dipboye, R.L. i Gehrlein, T. (1993). Attractiveness bias in the interview: Exploring the boundaries of an effect. *Basic and Applied Social Psychology*, 14(3), 317–328.
- Taylor, S.E., Peplau, L. i Sears, D.O. (2000). Person perception: Forming impressions of others. U: N. Roberts, B. Webber i J. Cohen (Ur.), *Social psychology* (str. 62–97). Upper Saddle River, New York: Prentice Hall.
- Todorov, A., Gobbini, M.I., Evans, K.K. i Haxby, J.V. (2007). Spontaneous retrieval of affective person knowledge in face perception. *Neuropsychologia*, 45(1), 163–173.
- Turčinović, P. (1979). *Socijalizacija stereotipa fizičke privlačnosti u funkciji predškolske dobi*. Magistarski rad, Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Van Leeuwen, M.L. i Macrae, C.N. (2004). Is beautiful always good? Implicit benefits of facial attractiveness. *Social Cognition*, 22(6), 637–649.
- Wang, R. (2009). *Inference from faces across white American and Tsimane' Bolivian cultures*. Master thesis. Waltham, Massachusetts, Brandeis University.
- Watkins, L.M. i Johnston, L. (2000). Screening job applicants: The impact of physical attractiveness and application quality. *International Journal of Selection and Assessment*, 8(2), 76–84.
- Weller, J.A. i Watson, D. (2009). Friend or foe? Differential use of the self-based heuristic as a function of relationship satisfaction. *Journal of Personality*, 77(3), 731–760.
- Wheeler, L. i Kim, Y. (1997). What is beautiful is culturally good: The physical attractiveness stereotype has different content in collectivistic culture. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(8), 795–800.
- Williams, J.E., Satterwhite, R.C. i Best, D. L. (1999). Pancultural gender stereotypes revised: The Five factor model. *Sex Roles*, 40(7–8), 513–525.
- Willis, J. i Todorov, A. (2006). First impressions – making up your mind after a 100-ms exposure to a face. *Psychological Science*, 17(7), 592–598.
- Woods, S.A. i Hampson, S.E. (2005). Measuring the Big five with single items using a bipolar response scale. *European Journal of Personality*, 19(5), 373–390.
- Zajonc, R.B. (1968). Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology, Monograph Supplement*, 9(2), 1–27.
- Zebrowitz, L.A. (2004). The origins of first impressions. *Journal of Cultural and Evolutionary Psychology*, 2(1), 93–108.
- Zubić, D. i Burušić, J. (2009). Fizička atraktivnost kao odrednica sociometrijskog statusa: moderirajući utjecaj samopoštovanja i socijalne anksioznosti. *Suvremena psihologija*, 12(1), 63–80.

Physical Attractiveness Stereotype 'Beautiful is Good' in the Context of The Big Five Personality Theory

Abstract

The aim of this research was to check the existence of the physical attractiveness stereotype and to examine the content of this stereotype in the context of the Big Five personality theory. Specifically, the study examined whether different levels of the physical attractiveness (very attractive faces, attractive faces and unattractive faces) and sex of target affect people's judgment of five personality traits: extroversion, emotional stability, conscientiousness, openness and agreeableness.

Participants (106 female students) judged personality traits of target faces from the photos. Results revealed that judgments of almost all investigated personality dimensions are affected by the attractiveness and sex of the target person, as well as their interaction. Contrary to previous finding on this stereotype which showed that the most positive traits were ascribed to the attractive targets, this study showed that targets of average physical attractiveness were judged as the most agreeable, emotionally stable and extraverted, regardless of their sex. Unattractive targets were assessed as the most introverted, emotionally unstable and low on openness dimension. Interactive effects of targets' physical attractiveness and gender were confirmed on the judgments of extraversion, emotional stability, conscientiousness and openness. Results are discussed in the context of complex relationships between investigated variables, evolutionary factors and other possible causes of this stereotype.

Keywords: stereotype, physical attractiveness, big five personality theory

Primljeno: 24.11.2009.